DE BEROEPSORGANISATIE

door A. L. de Bruyne

I. De privaatrechtelijke periode 1895/1967

Particulier initiatief

Aandacht schenken aan de beroepsorganisatie der accountants in Nederland in het kader van het jubileumjaar van dit maandblad betekent in feite ook een stukje geschiedschrijving van het beroep. Immers 50 jaar MAB mag gezien worden als een halve eeuw begeleiding van het denken over en van de praktijk van het accountantsberoep.

In die ontwikkeling stond al die jaren de beroepsorganisatie centraal, zo centraal zelfs dat het Maandblad zijn ontstaan in 1924 dankte aan de destijds gevoelde behoefte die positie niet zo dominerend te doen zijn dat zij de meningsvorming over zaken de beroepsuitoefening rakende kon beheersen. Immers „De Accountant", toen, evenals nu nog, het orgaan van de beroepsorganisatie, verscheen onder verantwoordelijkheid van het bestuur dier organisatie. Een onafhankelijke vakpers werd daarnaast nodig geacht. Zij diende sindsdien het beroep, getuige dit 50-jarig jubileum.

Elders heb ik iets geschreven over het wezen van de organisatie van het accountantsberoep[1]). In 1895 reeds kwam zij tot stand door een samengaan van een aantal personen, die beroepsmatig op gelijke wijze in het verkeer fungeerden en die er behoefte aan hadden hun belangen - naar buitenlands voorbeeld - gezamenlijk te dienen. Men maakte afspraken waar men zich aan onderwierp en zo bleef het, de jaren door, op privaatrechtelijke basis van volkomen vrijwilligheid, men onderwierp zakelijke belangen aan normatieve bindingen, men aanvaardde eigen groeps-tuchtrecht, men bouwde een beroep op, stelde een opleiding in en onderhield die en richtte daardoor het oog op de toekomst.

„De beroepsorganisatie" was voor velen het Nederlands Instituut van Accountants (NIvA), hoewel dit reeds spoedig na zijn oprichting werd geflankeerd door andere organisaties van personen, ook werkzaam op het terrein van het accountantsberoep zonder echter in dat stadium te voldoen aan de eisen voor toelating tot het lidmaatschap van het NIvA. Anders was het in later jaren met de oprichting van de Vereniging van Academisch Gevormde Accountants (VAGA). Haar ontwikkeling, de groei naar en de samenwerking tussen het NIvA en de VAGA tot de wettelijke regeling kwam, vormen in de geschiedenis van het Nederlandse accountantsberoep een apart hoofdstuk.

Door de nu bijna tachtigjarige geschiedenis van het georganiseerde Nederlandse accountantsberoep loopt als een duidelijke lijn het streven naar, soms zelfs de worsteling om, erkenning van de eigen plaats van het privaatrechtelijk georganiseerde beroep door de overheid. Het historische deel van dit opstel kan slechts kort zijn, maar het verdient bijzondere aandacht dat het beroep de erkenning door het bedrijfsleven zonder bescherming door de

---

[1]) zie „Enkele indrukken" in de bijlage bij „De Accountant" nov. 1973.

overheid wist te verwerven. Dit werd dan ook daarna voor de overheid de grond om zich naar deze praktijk - ook in haar eigen huis - te schikken en in 1962 een wettelijke regeling tot stand te brengen - de wet op de register-accountants -, volledig in werking getreden 6 maart 1967.

De overheid bracht deze wettelijke regeling dan ook niet tot stand om het belang van de accountants zelf te dienen. Consolidatie van de privaatrechtelijk gegroeide situatie was een algemeen maatschappelijk belang geworden. Dit was ook de reden waarom het Nederlands Instituut van Accountants instemming betuigde met het ontwerp van de in 1954 ingestelde Commissie Van der Grinten, de regeringscommissie die het ontwerp voorbereidde dat in 1962 wet werd. Deze commissie kwam tot de conclusie dat een wettelijke regeling van het accountantsberoep in de eerste plaats bevorderlijk diende te zijn voor een goede vervulling van de controlerende functie ten behoeve van de daarbij belanghebbenden.

Wat in de aanvangsjaren van het beroep in sterke mate werd begeerd - nl. bescherming vanwege de overheid - tot steun van de ontwikkeling van het beroep zelf was na het volgroeid zijn ervan als argument voor een wettelijke regeling verdwenen. De plaats van het beroep als dienstverlenend orgaan motiveerde zijn erkenning door de wetgever.

Het beroep werd in al die jaren gedragen door de door het beroep zelf in vrijheid gekozen en ontwikkelde organisatie. Met sterke hand geleid en dank zij de deskundigheid van veel accountants die de beroepsorganisatie wilden dienen, bleef het NIvA, in latere jaren in samenwerking met de VAGA, de leidinggevende organisatie der accountants.

Naast de zorgen, die de eigen organisatie meebracht, was er de voortdurende rivaliteit van een groeiend aantal andere organisaties van personen die met zekere deskundigheid op deelgebieden van het beroep, hoe ook verworven, hun diensten aan het publiek aanboden. Een begrijpelijk verschijnsel overigens, de accountantstitel sprak al meer aan naarmate de eisen, waar het beroep aan moest voldoen, toenamen en het gelukte aan de behoeften van het verkeer aan betrouwbare onafhankelijke deskundigheid op financieel en economisch gebied te voldoen. De Commissie Van der Grinten had dan ook bij haar studie in de jaren 1954/6 reeds contact met veertien organisaties op accountantsgebied.

Ordening door de wetgever

In deze situatie bracht de wet op de registeraccountants verandering. Zij die op grond van de bepalingen van deze wet in het register worden ingeschreven zijn gerechtigd de onderscheidende titel registeraccountant te voeren. Maar deze wet kreeg een vervolg. Reeds bij haar parlementaire behandeling richtte de belangstelling in en buiten het parlement zich in sterke mate op al degenen die niet aan de deskundigheidseisen, die voor de registeraccountants zouden gelden, zouden kunnen voldoen. Een toezegging tijdens de parlementaire debatten en een lange weg van meningsverschillen, commissiewerk, parlementair overleg, later van direct contact tussen de betrokkenen en de overheid, leidde tot de totstandkoming van een „nadere regeling van het accountantswezen" door de wet op de accountants-administratieconsulenten

van 1972 (in werking getreden 1 maart 1974). Deze wet bevat tevens een toekomstig verbod (5 jaren na het in werking treden van deze wet) de accountantstitel te voeren zonder registeraccountant of accountant-administratieconsulent te zijn.

De beroepsorganisatie der registeraccountants werd krachtens de wet van 1962 het publiekrechtelijke Nederlands Instituut van Registeraccountants. Deze accountants zijn bij uitsluiting van anderen bevoegd tot het afgeven van verklaringen van getrouwheid omtrent een financiële rekening en verantwoording. Daartoe werd bij de totstandkoming van de wet op de accountants-administratieconsulenten art. 57 van de wet registeraccountants gewijzigd. In het overleg dat aan het totstandkomen van die wet voorafging fungeerden als representanten van de accountants-administratieconsulenten de privaatrechtelijke organisaties Nederlandse Orde van Accountants en Vereniging van Landbouwboekhoudbureaux.

Hier begint m.i. een nieuwe weg, een weg die de registeraccountants en de accountants-administratieconsulenten via hun beroepsorganisaties en ook in hun beroepsuitoefening, waar en voor zover dat mogelijk is, in overleg en samenwerking zullen moeten gaan. Dit vraagt visie en werkelijkheidszin en vooral ook duidelijkheid in doelstelling en begrip voor de grenzen van eigen functie.

II. Het NIvRA als publiekrechtelijke beroepsorganisatie

In hoofdzaak aansluiting bij de bestaande situatie

Er is onder de naam Nederlands Instituut van Registeraccountants een Orde van registeraccountants, aldus artikel 1 van de wet van 1962. Deze heeft tot leden degenen, die in het in art. 55 bedoelde accountantsregister zijn ingeschreven. Zij is gevestigd te Amsterdam en is een openbaar lichaam in de zin van de artt. 159-161 der Grondwet en rechtspersoon.

Een „Orde" die de naam „Instituut" draagt. Het is amusant nog eens kennis te nemen van de bezwaren, die hiertegen aanvankelijk rezen. Onze huidige Minister van Binnenlandse Zaken, toen een geacht senator, vreesde bij de parlementaire behandeling van het wetsontwerp het misverstand „dat een bepaalde privaatrechtelijke organisatie tot een publiekrechtelijke orde wordt omgebouwd". De Staatssecretaris, die het ontwerp verdedigde, was hier niet bang voor doch sterker was zijn argument, dat de naam Instituut in het maatschappelijk verkeer een bepaald niveau van uitoefening van het accountantsberoep aangeeft, niet alleen in Nederland maar ook in het buitenland.

Nu, zeven jaren na het in werking treden van de wet, is de aanduiding „Orde", hoewel het NIvRA haar in alle publicaties vermeldt, niet ingeburgerd. Iedereen die iets van accountancy afweet herkent in „het Instituut" het niveau dat de wetgever op basis van het historisch gegroeide wilde bundelen.

De wet duidt ook de taak van de beroepsorganisatie aan: bevordering van een goede beroepsuitoefening door registeraccountants, behartiging van hun gemeenschappelijk belang. Krachtens wetsduiding omvat deze taak mede de

zorg voor de eer van de stand en het verzorgen van een opleiding tot register-accountant.

Noch het een noch het ander was nieuw.

Vanouds hadden de leidinggevende beroepsorganisaties zich met deze doelstellingen bezig gehouden. Er waren bindende regelen voor de beroepsuitoefening en zorg voor de eer van de stand, een vaag begrip overigens, dat wel eens aparte aandacht verdient[2]). Ook was er zorg voor de studiemogelijkheden, bij het NIvA rechtstreeks in de buiten-universitaire cursusorganisatie en bij het NIvA zowel als bij de VAGA indirect door de persoonlijke inzet van vele collega's bij het wetenschappelijke onderwijs waar dat de accountantsstudie op zijn programma had.

Nieuw was de publiekrechtelijke status, het lidmaatschap van rechtswege na inschrijving in het register, nieuw was ook de verordenende bevoegdheid met het als regel repressieve en in sommige gevallen preventieve overheidstoezicht.

De regeling bij de wet van de tuchtrechtspraak bracht slechts weinig nieuws. De wetgever regelde in hoofdzaak de procedure, terwijl de benoeming van de rechtsgeleerde leden van de raad van beroep aan de Minister van Justitie werd voorbehouden.

Nieuw was wel het wettelijk ingestelde register. De inschrijvingseisen bleven echter zoals zij golden voor het verkrijgen van het lidmaatschap van het NIvA, nl. het bezit van een bewijs van met goed gevolg afgelegd accountantsexamen aan een Nederlandse instelling voor wetenschappelijk onderwijs dan wel het NIvA-examen (na de totstandkoming van de wettelijke regeling het wettelijk ingestelde examen). Het NIvRA kreeg de opdracht zelf het register bij te houden. De wet regelt de procedure. De wetgever stelde ook het buiten-universitaire accountantsexamen in. Zij maakte het regelen van de „omvang van het examen" (art. 72) tot een overheidszaak door te bepalen dat deze omvang - in feite dus de inhoud van het examen en daardoor ook het niveau van de opleiding - wordt vastgesteld bij algemene maatregel van bestuur. Het deskundigheidsniveau, de toelating tot het register en de tuchtrechtspraak zijn door de wettelijke regeling in zover zaken van de overheid geworden, dat zij aan directe ministeriële medewerking gebonden zijn, Justitie wat de tuchtrechtspraak betreft, Onderwijs wat de examenregeling aangaat, beide in samenwerking met Economische Zaken, waar de wet onder ressorteert en dat op sommige punten met preventief toezicht (personeelsaangelegenheden b.v.), op andere met repressief toezicht (schorsings- en vernietigingsrecht) is belast.

Nieuw was ook de ontkoppeling van de organisatorische band met de studerenden voor het buiten-universitaire accountantsdiploma. Vanouds kende het NIvA assistent-leden, kortweg assistenten genaamd - die deel uitmaakten van de beroepsorganisatie. Zij hadden enkele rechten maar ook verplichtingen. De belangrijkste ervan was wel dat zij zich tot zij het accountantsdiploma zouden bezitten zouden onthouden van het voor eigen rekening verrichten van accountantswerkzaamheden. De doelstelling van deze

---

[2]) zie b.v. Boukema, Tuchtrechtspraak NIvRA 1968/1973 MAB 1973 pag. 480.

verbodsbepaling was duidelijk. Niet afgestudeerd zijn betekent als men de volledige accountantsdeskundigheid begeert onbevoegd zijn voor de zelfstandige functievervulling. Deze binding voor de buiten-universitair studerenden is door de wettelijke regeling vervallen. Een openbaar examen, ingesteld door de wetgever, kan geen uitsluitingen als deze kennen. Ook het wetenschappelijk onderwijs kent ze niet, zo was het ook reeds toen zij privaatrechtelijk nog wel bestonden.

De NIvA-organisatie kende assistentenverenigingen, regionale organisaties die door het bestuur van de beroepsorganisatie erkend en gesteund werden. Hun voornaamste doel was het behartigen van de studiebelangen. De NIvRA-organisatie kent geen „adspirant-leden", zoals de NIvA-assistenten van voor 1967 in feite waren. Wel hebben de studenten hun belangen gebundeld in een Vereniging van Accountancy-studenten, een landelijke organisatie, die veel contacten onderhoudt met de opleidings- en examenorganisatie en ook overigens haar leden, o.a. in contacten met soortgelijke verenigingen in het buitenland, representeert.

Pluriformiteit in deskundigheidstoepassing

De wet bepaalt niets omtrent de werkzaamheden van de in het register ingeschrevenen. Wèl bepaalt zij dat de Orde, dus de registeraccountants gezamenlijk, een goede beroepsuitoefening moet bevorderen. De nieuwe op 8 november 1973 vastgestelde „Verordening gedrags- en beroepsregels registeraccountants" richt zich duidelijk tot alle ingeschrevenen. Naast regels die voor alle registeraccountants gelden bevat deze verordening regels die bovendien voor ingeschrevenen die optreden als accountant resp. als openbaar accountant gelden.

Toch is de pluriforme samenstelling van het NIvRA-ledenbestand niet zonder problemen. Blijkens het jaarverslag 1972/73[3]) waren op 31 augustus 1973 werkzaam

als openbaar accountant	1.628	reg.accs	of	48.8%
als accountant				
bij de overheid en andere publiekrechtelijke instellingen	368	„	„	11 %
bij het bedrijfsleven	235	„	„	7 %
totaal	2.231	„	„	66.8%

De overige percentages zijn:				
Andere vrije beroepen	20	„	„	0.6%
Overheid, andere dan accountants-functies	134	„	„	4 %
Bedrijfsleven, andere dan acc.-functies	539	„	„	16.1%
Onderwijs	31	„	„	0.9%
Rustend	373	„	„	11.2%
Onbekend	15	„	„	0.4%
	1.112			33.2%

[3]) bijlage bij het november-nummer 1973 van „De Accountant".

m a b blz. 374

De vraag ligt nl. voor de hand wat de wetgever in 1962 in artikel 1 van de wet heeft bedoeld met „de behartiging van hun gemeenschappelijk belang". Zijn daarmede alleen die zaken bedoeld, die het belang van alle registeraccountants raken en wanneer is daar dan sprake van? Historisch gezien hadden de deskundigheid, de kwaliteit van de beroepsuitoefening en alle daarmede verband houdende vraagstukken voortdurend de aandacht, van de behartiging van specifieke groepsbelangen (werkgeversbelangen b.v.) was geen sprake. Wel vroegen verschillende facetten van de accountantsfunctie afzonderlijk de aandacht. De CAA (Commissie van advies inzake gepubliceerde accountantsverklaringen) werd CAB (Commissie van advies inzake de beroepsuitoefening). De bemoeiingen met de problematiek van de vervulling van de accountantsfunctie verbreedden zich, doch steeds gericht op het gemeenschappelijke belang. Naast de CAB kwam de CAO (Commissie van advies inzake organisatievraagstukken). Beide commissies dienden, veelal ook via de resultaten van aparte studiegroepen (sub-commissies) op deelgebieden het gemeenschappelijke belang.

Betekent dit, zo kan men zich afvragen, dat geen specifieke belangen van groepen van leden door de beroepsorganisatie kunnen worden behartigd? Het is een vraagstuk, dat zich in de laatste tijd duidelijker dan voorheen doet gevoelen. Indien de regering maatregelen overweegt inzake de tarieven van beoefenaren van vrije beroepen en het NIvRA-bestuur in haar overleg wil betrekken, zou dat bestuur daarbij dan de behartiger van het gemeenschappelijke belang der registeraccountants zijn of van de werkgevers onder hen? En indien registeraccountants in overheidsdienst b.v. steun behoeven ter verdediging van hun belangen in het georganiseerd overleg inzake salaris- en positieregelingen, ligt dat dan op de weg van het NIvRA? M.i. sluit de wettelijke doelstelling aan bij de praktijk van vóór die regeling: de beroepsorganisatie behartigt geen groepsbelangen, alleen, maar dan ook in volle omvang, algemene beroepsbelangen. Het bestaan sinds jaren van afzonderlijke verenigingen van accountants in overheidsdienst houdt hiermede verband. Maar het streven was en is er op gericht, dat de leden van die verenigingen hun vaktechnische aangelegenheden binnen de algemene beroepsorganisatie behandelen.

Het vorenstaande is de consequentie van de pluriformiteit van het ledenbestand. Hoogstens zou men er nog voor kunnen pleiten groepsbelangen door het NIvRA te doen behartigen mits de aangelegenheid geen tegenstrijdig belang bevat tussen de groepen van leden onderling. Wil men deze weg gaan, mogelijk om practische redenen, dan vraagt elke actie wel een incidentele beslissing.

De NIvRA-organisatie

Ik volsta thans met een korte beschrijving van de NIvRA-organisatie met enige nadere aandacht voor recente ontwikkelingen op research, internationaal en onderwijsgebied. Elders heb ik uitvoeriger over dit onderwerp geschreven[4]). Het geven van leiding aan een zo intensief levend beroep als het

[4]) zie o.a. Bedrijfsec. Encycl.'70, deel V, pag. 179 e.v.

accountantsberoep, dat bovendien zo genuanceerd is samengesteld, is een omvangrijke taak. Het vraagt van hen die er de verantwoordelijkheid voor dragen, zowel jegens de eigen leden als extern, veel idealisme en bereidheid tot persoonlijke offers: De huidige generatie plukt de gerijpte vruchten van veler bereidheid in het verleden hun tijd en deskundigheid ten dienste van het beroep in te zetten, een deugd die ook in de publiekrechtelijke situatie van thans veel registeraccountants siert.

Het NIvRA kent krachtens de wet als hoogste orgaan een ledenvergadering. Zij heeft verordenende bevoegdheid. De wet belast dit orgaan met het vaststellen van de begroting en de jaarrekening en met de benoeming van bestuursleden, waaronder de voorzitter. Voorts noemt de wet als organen van de Orde het bestuur, de voorzitter, de raden van tucht en van beroep, het examenbureau en het curatorium der examens. Het bestuur wordt krachtens daarvoor bij verordening vastgestelde regelen bijgestaan door tal van commissies, soms commissies ad hoc met een kortlopende opdracht maar veelal ook door permanente commissies, die op deelgebieden van de beroepsuitoefening studiewerk verrichten. Ten aanzien van deze commissies is recent een belangrijke reorganisatie tot stand gekomen door de instelling van een College voor beroepsvraagstukken, een coördinerend en evaluerend orgaan ten aanzien van het werk van de studiecommissies, doch ook initiërend, met name op het gebied van de aandacht die ontwikkelingen en te verwachten ontwikkelingen in maatschappij en accountantsberoep behoeven[5]).

Research- en bezinningsactiviteiten

Om een beeld te geven van deze omvangrijke activiteiten vermeld ik het bestaan van de volgende studiegroepen:

Commissie jaarverslaggeving (in samenwerking met vertegenwoordigingen van de Raad van Nederlandse Werkgeversverbonden en het Overlegorgaan Vakcentrales) met sub-groepen op het gebied van de verslaggeving van schadeverzekeringsmaatschappijen, van banken, van levensverzekeringsmaatschappijen en met betrekking tot de verslaggeving inzake deelnemingen.

Commissie van advies inzake organisatie-vraagstukken met een sub-groep electronica en een werkgroep computerservicebureaux.

Commissie ondernemingsrecht

Commissie controlevraagstukken met een zevental sub- en werk-groepen, t.w. controle en automatisering, controle en steekproeven, controle en „procedures", controle en controlemiddelen, controle en aanvullend onderzoek, bankverklaringen, programmatuur en accountantscontrole.

Behalve deze vier commissies, die in het College voor beroepsvraagstukken door haar voorzitters vertegenwoordigd zijn, vermeldt het laatstverschenen NIvRA-jaarverslag in de bestuurssector nog de volgende activiteiten in groepsverband: toepassing beroepsregelen, herziening beroepsregelen-overheidsaccountants, toekomstverkenning, beroepsvoorlichting, publiciteit en voorlichting (met o.a. de maandbladen De Accountant en NIvRA-berichten), bibliotheek, pensioenvoorzieningen, beroepsaansprakelijkheidsverzekering,

[5]) zie ook „NIvRA-berichten" van maart 1974, pag. 81 e.v.

herziening gemeentewet, verslaggeving ziekenhuizen, verslaggeving woningcorporaties, prijzenbeschikking, permanente educatie registeraccountants (nascholing en applicatie-onderwijs).

De schets van het totale beeld van het werk van de beroepsorganisatie in dit verhaal kan slechts onvolledig zijn. Daarom moge aan enkele activiteiten wat nader aandacht worden geschonken. Men bedenke bij wat nu volgt dat een soortgelijke beschrijving ook ten aanzien van alle andere opgesomde werkzaamheden gegeven zouden kunnen worden. Ik volsta echter met de sectoren „buitenlandse betrekkingen" en „onderwijs en examens" wat nader te bezien.

Contacten met het beroep in het buitenland

Het Nederlandse accountantsberoep heeft vanouds een sterk internationaal georiënteerde belangstelling aan de dag gelegd, uiteraard ook via de beroepsorganisaties. Reeds in 1904 was het NIvA vertegenwoordigd op het als eerste internationaal accountantscongres genoteerd staande samenzijn te St. Louis in de USA, eerst in 1926 gevolgd door een in Amsterdam begonnen reeks van wereldcongressen van accountantsorganisaties. Het congres 1926 werd vanwege het NIvA georganiseerd. Het zevende congres (ze worden met vijf-jaarlijkse tussenpozen georganiseerd) was opnieuw in Amsterdam, nl. in 1957. Vele Nederlandse accountants hebben door hun persoonlijke internationale contacten over de gehele wereld een uitstekende reputatie van het Nederlandse beroep weten te vestigen. Dank zij deze reputatie en mede door de activiteiten van de beroepsorganisatie neemt het Nederlandse beroep op Europees en ook op wereld-niveau een plaats in gelijkwaardig aan die van de veelal grotere en daardoor meer toonaangevende buitenlandse organisaties van accountants.

Zo was het vóór 1967, zo ontwikkelde de situatie zich versneld sindsdien.

In Europees verband bestaat sinds jaren de UEC, de Union Europeènne des Experts Comptables, Economiques et Financiers, een federatie van accountantsverenigingen. Reeds tweemaal leverde het Nederlandse beroep, dat een permanente zetel heeft in het bestuursorgaan van deze federatie, een voorzitter. Naast de nog fungerende secretaris-generaal prof dr L. Perridon (Augsburg), nog steeds Nederlander, fungeert sindskort registeraccountant B. A. F. Vermeulen als diens toekomstig opvolger. Ook in het studiewerk van deze federatie heeft het NIvRA een actief aandeel.

Maar er is meer. Naast deze Europese samenwerking heeft zich als gevolg van de internationale accountantscongressen o.a. een organisatie ontwikkeld, welke tot doel heeft op wereldniveau tussen de organisaties van accountants ook wat de beroepsuitoefening zelf betreft coördinerend werkzaam te zijn. Ook in dit orgaan, het International Accounting Standards Committee is het NIvRA vertegenwoordigd[6]).

Naast deze en zelfs voor een deel voorafgaande aan deze internationale ontwikkelingen trokken de liberalisatie- en de harmonisatie-activiteiten op

[6]) zie voor deze belangrijke ontwikkeling nader „De Accountant" sept. '73, Schoonderbeek „Op weg naar internationaal aanvaarde normen voor de jaarrekening" en de daaraan toegevoegde verdere informatie.

basis van het Verdrag van Rome reeds tal van jaren sterk de aandacht van het bestuur. Het is een lange weg, die moeizaam wordt gegaan. De toetreding van Engeland en enkele Scandinavische landen tot de Europese Gemeenschap werkte daarbij weliswaar vertragend maar anderzijds bood het in breder verband gelegenheid tot overleg en samenwerking. Directe contacten worden voorts bilateraal onderhouden met de leidinggevende beroepsorganisaties in Frankrijk, Engeland, Duitsland, België, Denemarken en Israël.

Temidden van al deze activiteiten en ontwikkelingen wordt het bestuur bijgestaan door de Commissie internationale betrekkingen, die met gespecialiseerde kennis van zaken in beleidsbepaling en uitvoering het bestuur goede diensten bewijst.

Studie- en examenmogelijkheden

Zowel „buitenlandse betrekkingen" als „onderwijs" zijn delen van de bestuurstaak, zij het dat een afzonderlijk door de ledenvergadering vastgestelde verordening de organisatie en de positie van het onderwijsbureau regelt. De wetgever zelf stelde, zoals ik reeds vermeldde, het examenbureau in en regelde samenstelling en toezicht. Tussen beide organen bestaat een volledige personele unie. Een summiere weergave van de NIvRA-organisatie mag de sector onderwijs en examens niet onvermeld laten. De verzorging van het onderwijs en het bieden van de mogelijkheid tot het afleggen van examens is gedurende de gehele geschiedenis van het beroep een van de voornaamste doelstellingen van de beroepsorganisatie geweest. Nu nog, na bijna 80 jaren, en na bijna 50 jaar academisch accountancy-onderwijs in Nederland, worden jaarlijks de meeste accountantsdiploma's op het door de wetgever gewenste niveau buiten-universitair behaald. De inschrijvingen voor het register geven een inzicht in de aan beide studierichtingen verkregen diploma's. Gedurende de NIvRA-boekjaren 1970/73 was de grond voor de inschrijving in het register als volgt:

	1970/71	*1971/72*	*1972/73*
wetenschappelijk onderwijs	46	59	76
examen art. 71 WRA	117	124	139
	163	183	215[7])

Het behoeft geen betoog, dat de onderwijs- en examenbureaux, formeel twee organen, de eerste benoemd door het bestuur, de tweede door de minister van onderwijs, een omvangrijke taak hebben. In hun personele unie vormen zij echter een eenheid, die het mogelijk maakt de totale zorg voor de studiemogelijkheden en de examens als één complex van taken te dragen. Veel problemen, ook in het beleidsvlak, vragen daarbij de aandacht, niet alleen ten aanzien van de voortdurende vernieuwing en aanpassing van de exameneisen, waar de diverse cursussen zich dan weer op moeten richten, maar ook - en in de laatste jaren in toenemende mate - de vraag welke studiemogelijkheden buiten-universitair geboden dienen te worden. Vanuit de NIvRA-studenten-

[7]) Gegevens ontleend aan het NIvRA-jaarverslag 1972/3.

wereld is er nl. een sterke aandrang tot werktijdverkorting en vergroting van de studiemogelijkheden met behoud van vrije tijd. Cursussen op werkdagen organiseren is echter niet alleen een organisatorisch probleem van de beroepsorganisatie, maar ook - en zelfs in de eerste plaats - een vraagstuk van arbeidsverhoudingen. Na raadpleging van de ledenvergadering werd in het najaar 1972 een tweejarige propaedeuse ingevoerd, waarvan het onderwijs wordt gegeven op de vrijdag. In januari 1973 vond opnieuw overleg met de ledenvergadering plaats die machtiging verleende het onderwijs vanaf het derde studiejaar op de vrijdagmiddag te geven, waar dan de cursussen op zaterdagochtend op aansluiten. De aandrang vanuit de Vereniging van Accountancy Studenten (VAS) tot verdere verschuiving naar onderwijs door de week en overdag blijft echter actueel.

Intussen voltrekt zich een herstructurering van de examenregeling, waartoe de ledenvergadering in 1971/2 haar fiat verleende. De daartoe nodige algemene maatregel van bestuur verscheen op 24 januari 1974 (Stb. 58). Zij werkt krachtens haar overgangsbepalingen terug tot 1 september 1972, de datum waarop de eerste fase van de herstructurering startte. Het examen omvat nu een propaedeutisch deel (recht, algemene economie, wiskunde, boekhouden/statistiek en bedrijfseconomie I), een algemeen deel (bedrijfseconomie II, belastingrecht, algemene organisatie en administratieve organisatie incl. bedrijfsinformatica), een keuze-gedeelte dat van de candidaat een tentamen vraagt in een der vakken bedrijfseconomie, algemene organisatie, administratieve organisatie (met bedrijfsinformatica), wiskundige methoden ten behoeve van de beslissingsvoorbereiding of belastingrecht en tenslotte een laatste gedeelte, nl. leer der accountantscontrole. Het verdient de aandacht dat dit laatste deel verplicht is voor alle candidaten, de leer der accountantscontrole is geen keuzevak.

Het aantal cursusinschrijvingen oude structuur gedurende het boekjaar 1972/73 bedroeg 3122, afkomstig van 1655 studenten, van de nieuwe structuur bovendien 3896, afkomstig van 1141 studenten.

III. Op weg naar de toekomst

De beroepsorganisatie was het onderwerp van dit verhaal. Deze aanduiding heeft wel eens tot misverstand aanleiding gegeven. Er is nl. in de NIvRA-organisatie ook een beroepsinstantie, een onderdeel van de tuchtrechtspraak - die overigens onbehandeld is gebleven vanwege elders daaraan geschonken aandacht. Beroepsorganisatie in de zin van dit artikel is de band, die de beoefenaren van een bepaald beroep verbindt, in dit geval de bezitters van eenzelfde deskundigheid, ongeacht de functie waarin zij deze deskundigheid toepassen.

De eerste 80 jaren na 1895 zijn bijna voltooid. Het Nederlandse accountantsberoep kent nu een „regeling" en een „nadere regeling" (de wet op de registeraccountants en de wet op de accountants-administratieconsulenten). Voor wat de registeraccountants betreft is de ordening na zoveel jaren privaatrechtelijke worsteling om tot dit punt te komen voltooid; voor wat het overige deel van het accountantsberoep betreft moet deze ordening nog een aanvang nemen.

Het NIvRA heeft vanuit zijn nu geconsolideerde positie de blik ook op de toekomst gericht. De commissie toekomstverkenning, de herstructurering van het onderwijs, de zorg voor nascholingsmogelijkheden, de herziening van de regelen beroepsuitoefening, zijn daar even zovele bewijzen van. In dit geheel van overwegingen is de visie op de ontwikkeling van de accountantsfunctie van primair belang. Het is duidelijk dat de beroepsorganisatie het aangewezen orgaan is om én door eigen research- en studiewerk én ook door nauwgezet aandacht te schenken aan algemeen economische en structureel maatschappelijke ontwikkelingen het beroep op weg naar de toekomst de juiste weg te wijzen. Ook de instelling van het in dit artikel beschreven College voor beroepsvraagstukken is er een bewijs van dat zij deze opdracht aanvaardt.

Als dienstverlenend beroep moge het accountantsberoep in Nederland blijvend in een vrij maatschappelijk bestel met eigen verantwoordelijkheid en een vrije meningsuiting zijn plaats behouden.